

Motion till riksdagen 2020/21:3409

av **Sofia Damm m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Motivering	5
Kristdemokraternas syn på arbetslivet.....	6
Åtgärder under coronakrisen	6
Läget på svensk arbetsmarknad.....	7
Regeringen misslyckas med arbetslösheten	8
En arbetsmarknad där alla får plats	9
Tillbaka till jobbet – reform för fler i arbete	9
Sänkt arbetsgivargift för att bryta korttidspermitteringar	10
Skattelättnader för fler i arbete	10
Effektivisera arbetsmarknadspolitiken	13
Fler och bättre nystartsjobb	13
Tillfälligt handledarstöd för fler i arbete	14
Inträdesjobb och etableringsjobb.....	14
Avveckla introduktionsjobben.....	15
Effektivisera extratjänsterna	15
Matchningstjänster	16
Förlängt etableringsprogram	17
Reformera Arbetsförmedlingen.....	18
Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag	19
Effektivisera arbetsmarknadsutbildning i AF:s regi.....	19
Fler platser i yrkesvux – sfi med yrkesutbildning	20

En modell för obligatorisk a-kassa	21
Nej till förlängd förhöjd nivå i a-kassan	23
Skattereduktion för a-kasseavgiften	23
Övriga förändringar av arbetslöshetsförsäkringen.....	23
Insatser för personer med nedsatt arbetsförmåga	24
De arbetsintegrerande sociala företagen	24
Lärlingsanställningar	24
Fler behöver arbeta mer och längre	25
Etableringsersättning	26
Arbetsrätt	26
Utöka undantagen från turordningsreglerna i LAS	27
Proportionalitet på arbetsmarknaden	27
Utstationeringsregler.....	28
Kompetenskonton	30
Arbetsliv – arbetsmiljö	30
Coronakrisens effekt på arbetsmiljön	31
Nollvision för dödsolyckor i arbetet	32
Arbetsmiljödeklarationer	33
Myndigheten för arbetsmiljökunskap	33
Övriga anslagsförändringar	34

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2021 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivaravgifterna bör slopas helt för alla arbetsgivare som anställer någon som är arbetslös och som varit så i en till sex månader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett jobbskatteavdrag för unga upp till 23 år inom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett jobbskatteavdrag för nyanlända under deras fem första år efter uppehållstillståndet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett dubbelt jobbskatteavdrag i två år för personer som har tagit en akademisk examen före utgången av det år de fyller 25, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett dubbelt jobbskatteavdrag i max 24 månader för den som går från långtidsarbetslöshet till arbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett extra förhöjt jobbskatteavdrag för personer som är 69 år eller äldre, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera Arbetsförmedlingen i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja lönetaket i nystartsjobben till 21 000 kronor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontinuerligt granska etableringsjobben och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett tillfälligt handledarstöd för nystartsjobb och arbetspraktik och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa introduktionsjobben och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska anslaget till extratjänster och endast inrikta dem mot långtidsarbetslösa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och införa ett förlängt etableringsprogram och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla anhöriginvandrare från länder utanför EU/EES som väljer att stanna permanent ska erbjudas plats i etableringsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa fler platser inom yrkesvuxenutbildningen, med fokus på sfi med yrkesutbildning, och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillföra medel till arbetsintegrerande sociala företag och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återgå till de ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen som gällde för 2020 och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skattereduktion för avgiften till arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra den tidigare deltidsbegränsningen i arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka etableringsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktioner bör införas kopplade till arbetstagarorganisationers skyldighet att lämna in kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra lex Laval och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga provanställningstiden från sex månader till tolv månader och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen kring sympatiåtgärder på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för fackliga stridsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Arbetsmiljöverket att verka för kvinnors hälsa och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera de regionala skyddsombuden innan deras befogenheter vidgas och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera ett pilotprojekt som prövar möjligheten att införa en arbetsmiljödeklaration och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen återkommer med lagförslag kring beredskapslager som anger hur länge lager av skyddsutrustning ska räcka i kommuner och regioner och tillkännager detta för regeringen.

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket får i uppdrag att särskilt lyfta hur det psykosociala stödet till personal som arbetar under hård press under en pandemi kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Mynak, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, får i uppdrag att följa hur stödet ges till personalen så att de inte får långvariga hälsokonsekvenser för framtiden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra föreskrifter i arbetsmiljölagen kring vilken skyddsutrustning som bör gälla i olika vårdssituationer och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1: Anslagsförslag 2021 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 853 774	-290 000
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	52 882 733	-6 722 500
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	11 738 323	-1 316 200
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 481 668	±0
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	122 394	±0
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	1 995 600	±0
1:7 Europeiska socialfonden plus m.m. för perioden 2021–2027	50 000	±0
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	42 727	±0
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	79 498	±0
1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet	58 714	±0
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	±0
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	2 900 000	±0
1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	4 843 289	771 000
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	1 696 242	-182 000
2:1 Arbetsmiljöverket	695 281	±0
2:2 Arbetsdomstolen	34 661	±0
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722	±0
2:4 Medlingsinstitutet	56 247	±0
2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	39 143	±0
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000	±0
99:1 Arbetsintegrerande sociala företag	±0	300 000
99:2 Förlängt etableringsprogram	±0	±0
Summa	105 724 319	-7 439 700

Kristdemokraternas syn på arbetslivet

Hos varje människa finns ett behov av att få känna gemenskap med andra, ta eget ansvar och utvecklas som person. Att ha ett arbete, eller annan meningsfull sysselsättning att gå till, är därför av största vikt för varje enskild person. Arbetsmarknadspolitik handlar därmed om mer än samhällsekonomisk effektivitet och de offentliga finanserna. Den handlar också om att se till att alla får en chans att utveckla sina förmågor. Kristdemokraterna vill se ett samhälle som tar vara på människors möjligheter och inneboende förmåga. Människans värde sitter inte i hur mycket hon arbetar eller hur produktiv hon är, men arbetets betydelse för enskildas utveckling är mycket stor.

Arbetet har också en avgörande betydelse för möjligheten att bygga trygga familjer. Den som har ett arbete har också bättre förutsättningar både att bilda familj och att ge sina barn goda uppväxtvillkor. Detta betyder inte på något sätt att de som saknar arbete skulle vara sämre föräldrar, utan helt enkelt att förutsättningarna att få livet att fungera blir betydligt bättre med ett arbete och en egen försörjning.

Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i riksdag eller regering. Jobb skapas när enskilda människor finner det mödan värt att starta eller utveckla ett företag, förverkliga en idé och riskera sitt sparkapital. Fyra av fem nya jobb skapas i de små och medelstora företagen. Därför är det viktigt att initiativ och skaparkraft uppmuntras i samhället, till exempel genom det offentligas insatser för ett bra utbildningssystem och ett gott företagsklimat. Att skapa bästa möjliga jordmån för fler företag och ökad sysselsättning är en av politikens absolut viktigaste uppgifter.

Åtgärder under coronakrisen

Situationen på arbetsmarknaden har förändrats något oerhört under 2020. Sedan coronaviruset började spridas i februari har arbetslösheten ökat från strax under 6 procent till drygt 10 procent. Över en halv miljon arbetstagare har omfattats av korttidspermitteringarna och 350 000 personer har skrivits in som arbetslösa.

Kristdemokraterna var tidigt ute och krävde åtgärder för att dämpa effekterna på ekonomin och arbetsmarknaden. Våra förslag och vår hantering av regeringens extra ändringsbudgetar kan läsas i följande följdmotioner: 2019/20:132, 151, 166, 167, 181 och i särskilt yttrande i finansutskottet med anledning av extra ändringsbudget 2019/20:187.

Kristdemokraterna har varit särskilt kritiska till en del av lagen om korttidspermitteringar: i permitteringslagstiftningen finns en bestämmelse som ställer krav på att företag som vill nyttja korttidspermitteringsstödet ska säga upp personal som inte har fast anställning. I regeringens proposition anges att ”Arbetsgivaren ska också ha uttömt tillgängliga åtgärder för att minska kostnaderna för arbetskraft. Sådana åtgärder kan handla om ...//... uppsägning av personal som inte är tillsvidareanställd och som inte bedöms vara verksamhetskritisk till exempel konsulter, inhyrd personal eller tillfälligt anställd personal.” Den vilande lagstiftningen från 2013 om korttidspermittering i en synnerligen djup lågkonjunktur hade tvärtom i såväl utredning som proposition kommit fram till att lagen inte ska ställa upp någon begränsning vad gäller anställningsformer – för att värna också anställda med tidsbegränsade anställningar.

Det ligger i linje med OECD:s utvärderingar av korttidspermitteringar efter finanskrisen och hur många europeiska länder som utvidgat sina permitteringsystem

till att också omfatta tillfälligt anställda då man sett att dessa drabbats när de inte var inkluderade. I praktiken har regeringens egen lagstiftning tvingat företagare att säga upp så mycket personal de kunnat för att få del av korttidspermitteringarna. Och det är också vad som skett. Enligt Arbetsförmedlingen är det främst tillfälligt anställda och konsulter som blivit arbetslösa. Bara under kvartal 2 sades 97 000 visstidsanställda upp. Kristdemokraterna har motsatt sig denna paragraf i lagstiftningen och velat att visstidsanställda ska inkluderas.

Läget på svensk arbetsmarknad

Det senaste halvåret har snabbt fört Sverige och omvärlden in i en djup lågkonjunktur, som en konsekvens av de åtgärder som regeringar världen över behövt ta för att stoppa smittspridningen av covid-19. Även om vissa tecken på ljusning finns befinner vi oss fortsatt i ett skört ekonomiskt läge. Situationen är till stor del avhängig hur smittspridningen utvecklas världen över och restriktionerna med den.

Situationen på arbetsmarknaden har förvärrats oerhört snabbt under året. Sysselsättningen minskade med 1,9 procent under andra kvartalet och arbetslösheten steg ca 3 procentenheter till 9,2 procent i juni. Mellan mars och augusti i år skrev ca 384 000 personer in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

En stor del av dessa var visstidsanställda som fick avsluta sitt jobb inom exempelvis hotell- och restaurangbranschen och konsulter i andra branscher. Under hösten har industrisektorn och andra mer exportorienterade sektorer kommit att stå för en större andel av varslen och uppsägningarna.

Sveriges arbetsmarknad lider av stora strukturella problem. Redan innan coronakrisen, under relativt goda omständigheter, misslyckades regeringen med att få bukt med ett brett utanförskap och hög arbetslöshet. Detta illustrerades tydligt av att arbetslösa i s.k. svag konkurrensförmåga¹ på arbetsmarknaden ökade i andel, men även i antal under flertalet av de senaste åren.

Den tidigare starka konjunkturen innebar en god arbetsmarknadsutveckling för inrikes födda med god utbildningsbakgrund, medan utsatta grupper på arbetsmarknaden hade det svårt. Den ekonomiska kris som coronapandemin fört med sig har slagit brett och inneburit att även personer med normalt sett god förankring på arbetsmarknaden sagts upp, varslats eller korttidspermitterats. Det har till exempel medfört att andelen utrikes födda som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen minskat något i förhållande till inrikes födda. Men antalet inskrivna arbetslösa med svag konkurrensförmåga har fortsatt att öka och förväntas uppgå till närmare 300 000 personer under 2021, vilket är en ökning med nära 50 000 jämfört med 2019. Den stora, strukturella utmaningen på svensk arbetsmarknad har accelererat. Vid en lyckad omstart av svensk ekonomi kommer flera av de som mist jobbet under 2020 snabbt återgå till arbete. Kvar blir de utsatta grupperna på arbetsmarknaden, där utrikes födda med låg utbildningsnivå utgör en stor del.

Flera tunga instanser, som Finanspolitiska rådet, IMF och OECD har påpekat att trösklarna in på svensk arbetsmarknad är för höga. Detta gäller i synnerhet för människor med utsatt ställning på arbetsmarknaden. Det visar sig bland annat genom att Sverige har det största sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda i hela EU.

¹ Tidigare "utsatt ställning" på arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen).

Arbetslösheten bland utrikes födda var 15,1 procent 2019, medan motsvarande siffra för inrikes födda var 4,4 procent. Bland de utrikes födda med endast förgymnasial utbildning uppgick arbetslösheten till 33,9 procent. Detta avspeglas också i att etableringstiden på arbetsmarknaden är lång. Sysselsättningsgraden för kvinnor i Sverige ligger högt i EU-jämförelse, 76,6 procent. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor är fortfarande låg, 65,7 procent. Därtill skiljer sig snittinkomsten påtagligt åt. Därför behövs särskilda insatser för att kvinnors deltagande och utbildningsnivå i denna grupp ökar.

Det skulle behövas tusentals nya jobb med låga eller endast grundläggande utbildningskrav, men Sverige tillhör de länder som har lägst andel sådana arbeten i hela EU. För att fler utrikes födda ska få ett jobb att gå till, och fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet, måste därför risken och kostnaden att anställa minska.

Vi ser också ett stort behov av att förlänga arbetslivet. För att klara de demografiska utmaningarna krävs det att fler jobbar fler timmar och år över en livscykel. Lika viktigt är att tidigarelägga inträdet, både för unga som saknar eftergymnasial utbildning och för de som studerar på högskola eller universitet. Sveriges studenter tar examen i genomsnitt betydligt senare än studenter i andra OECD-länder.

Andra som har det tufft på den svenska arbetsmarknaden är äldre och personer med funktionsnedsättning. Långtidsarbetslösa är också en grupp som har en svår situation i att komma i arbete. För dessa människor behövs en rad insatser för att öka deras möjligheter att kunna komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Regeringen misslyckas med arbetslösheten

Den tidigare rödgröna regeringens mål var att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Regeringen valde att lämna det målet i föl men faktum kvarstår att regeringen misslyckades med målet att få ner arbetslösheten trots att man tidigare var i en lång högkonjunktur. Den svenska arbetsmarknaden var således i ett dåligt skick redan innan coronakrisen. Under 2014 låg Sverige på en tiondeplats i EU:s arbetslöshetsstatistik. 2018 låg Sverige på artonde plats. Sedan 2019 ligger Sverige på en tjugofjärde plats, enligt Eurostat.

Det innebär att Sverige ligger fjärde sämst från botten vilket sett till årsbasis är den sämsta placeringen som Sverige haft sedan medlemskapets första år 1995, enligt Eurostat. Regeringen har alltså fört ner Sverige på allt sämre placeringar jämfört med övriga länder i EU trots att den goda konjunkturen borde gett utrymme för strukturellt riktiga reformer för att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.

Men under den föregående mandatperioden lade regeringen istället budget efter budget med ett stort antal direkt jobbfientliga reformer, inte minst på skattesidan. Skattehöjningar användes närmast som ett universalverktyg för att komma tillrätta med varje problem i samhället. Det offentliga åtagandet ökade därmed kraftigt. Det finns två stora problem med detta. Det första är att människors frihet minskar och möjligheten att själv välja hur man vill använda sina pengar försämras. Det andra är att kraftiga skattehöjningar på jobb och företagande får en negativ effekt på arbetskraftsdeltagandet och jobbskapande. Och med färre som arbetar blir det ännu svårare att över tid upprätthålla välfärden.

En arbetsmarknad där alla får plats

Kristdemokraternas väg är en annan. I vårt Sverige får fler chansen till en arbetsgemenskap och vårt mål är att alla ska kunna jobba 100 procent av sin förmåga. Men för att det ska bli möjligt krävs omfattande reformer för att vända utvecklingen och skapa en arbetsmarknad där alla får plats. Sverige behöver avbyråkratisera arbetsmarknaden, sänka marginaleffekter, öka matchningen och stimulera fram fler jobb som inte kräver höga kvalifikationer. Vägen till arbete ska inte bli smalare, den ska bli bredare. Därför behövs det ytterligare insatser för att bredda vägen till arbete. Det behövs ytterligare – och annorlunda utformat – stöd och sänkta trösklar till arbetsmarknaden.

Tillbaka till jobbet – reform för fler i arbete

Mellan mars och augusti i år skrev ca 384 000 personer in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. En stor del av dessa var visstidsanställda som fick avsluta sitt jobb inom exempelvis hotell- och restaurangbranschen och konsulter i andra branscher. Under hösten har industrisektorn och andra mer exportorienterade sektorer kommit att stå för en större andel av varslen och uppsägningarna.

Situationen på arbetsmarknaden kommer att vara tuff, samtidigt som den svenska ekonomin förväntas börja växa igen från låga nivåer. För företagen handlar det därför om att våga börja anställa igen, efter ett halvår av stor osäkerhet. Det finns starka skäl för att försöka underlätta återväxten av nya jobb; dels skapas en grogrund för en positiv tillväxtspiral där anställningar föder ekonomisk aktivitet och fler anställningar, dels ökar risken för långtidsarbetslöshet redan efter 3–4 månader utanför arbetsmarknaden, enligt Arbetsförmedlingen. Detta innebär att arbetslösheten riskerar att bita sig fast på högre nivåer än innan krisen om människor går länge i arbetslöshet och därmed successivt hamnar allt längre från arbetsmarknaden.

I detta oroväckande läge befinner sig många som blivit arbetslösa under 2020. Kan företagen tidigarelägga anställningsplanerna är mycket vunnet. Därför behövs en politik som stöttar den breda ekonomin genom att göra det billigare – och därmed enklare – att anställa en till. Men regeringen har inte presenterat några svar på detta.

Det närmaste regeringen har kommit ett svar är de sänkta arbetsgivaravgifterna för unga mellan 19–23 år. Det är närmast uttjatat hur ineffektiv reformen varit tidigare i att skapa fler jobb, även fast vissa sentida studier visat mer långsiktigt positiva effekter. Men reformen som nu presenterats är tillfällig – och kommer dessutom implementeras först i april nästa år. Regeringen och januaripartierna sänder alltså signalen att ungdomsarbetslösheten är ett stort problem, men inte så stort att unga inte kan fortsätta som arbetslösa i över ett halvår till. Risken är uppenbar att arbetsgivare istället skjuter upp anställningsplanerna, vilket är totalt bakvänt om man inte vill riskera långvariga negativa effekter för de arbetslösa. Reformen har dessutom problemet att den till stor del kommer att gå till unga som redan har ett jobb och för de som vill anställa en ung är subventionen relativt liten.

Förslaget missar dock det större problemet; den breda arbetslösheten är ett väsentligt större bekymmer än den som unga utgör. Medan arbetslösheten i hela befolkningen förväntas stiga över nutida rekord, långt över nivåerna för finanskrisen, visar prognosen för ungdomsarbetslösheten på en tillbakagång till 2013–2014 års nivåer, enligt Arbetsförmedlingen. Medan en stor del av de unga arbetslösa studerar och har det som

försörjning, är det inte lika lätt för en medelålders person att anpassa livet som arbetslös. Därför är det helt avgörande att insatser riktas till alla de som nu blivit av med jobbet under coronakrisen. Här brister regeringen, Centerpartiet och Liberalernas budget.

Kristdemokraterna kommer därför säga nej till sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Istället föreslår vi att arbetsgivaravgifterna slopas helt för alla arbetsgivare som anställer någon som är arbetslös och som varit så i 1 till 6 månader. På så vis når vi hela den grupp som blivit arbetslösa under coronakrisen, men som samtidigt står relativt nära arbetsmarknaden. Stödet ska gälla retroaktivt från 18 september och ges i 12 månader. Stödet gäller för fem nyanställda medarbetare eller motsvarande fem procent av nuvarande antal medarbetare. För att erhålla stöd måste personalstyrkan netto öka med minst samma antal som de medarbetare som man erhåller stöd för. Förslaget beräknas leda till 86 000 fler i arbete och kosta 6,2 miljarder kr. Förslaget innebär ett intäktsbortfall, och regleras ej i UO14.

Sänkt arbetsgivaravgift för att bryta korttidspermitteringar

Det finns även behov av att påskynda återgången från korttidspermitteringar. Stödet har i den djupaste krisen varit oerhört viktigt för näringslivet. Men stödet riskerar att passivisera, dämpa produktiviteten och långvarigt ge negativa effekter på ekonomins omställning och tillväxt. Det är därför viktigt att företag så snabbt som möjligt avbryter korttidspermitteringarna och återgår till normala anställningar.

Staten bör därför ta bort arbetsgivaravgifterna för de företag som helt avbryter pågående korttidspermittering och återinsätter anställda i tidigare arbete under resterande del av 2020. För en anställd med 32 700 kr i månadslön handlar det om ett stöd som uppgår till 10 274 kr.

Kristdemokraterna bedömer att det medför en lägre kostnad än den genomsnittliga kostnaden staten har för permitterade och att det är förenligt med det tillfälliga ramverk som EU-kommissionen antagit för statsstödsregler under coronakrisen.

Skattelättnader för fler i arbete

Arbetslösheten har varit relativt hög trots mycket god konjunktur. Detta har särskilt gällt långtidsarbetslösheten som stigit under lång tid. Till följd av coronakrisen förväntas arbetslösheten överstiga 10 procent och antalet långtidsarbetslösa var i juli närmare 165 000 personer, vilket är 16 procent fler än samma månad i fjol. De grupper som drabbats hårdast är de som har en redan svag förankring på arbetsmarknaden: alltså personer som saknar gymnasieutbildning, personer födda utanför Europa och personer med funktionsnedsättning. Att på olika sätt stötta dem som står långt ifrån arbetsmarknaden i deras strävan att få ett arbete och en egen försörjning är mycket viktigt.

En grundförutsättning för att fler ska komma i arbete är att det lönar sig att gå från utanförskap till arbete. Detta är den huvudsakliga tanken bakom jobbskatteavdraget, som har varit Alliansens viktigaste redskap för att öka sysselsättningen och minska utanförskapet. Genom att rikta förstärkningar av jobbskatteavdraget till grupper är drivkrafterna till och lönsamheten att arbeta särskilt behöver förstärkas kan stora förbättringar uppnås på ett kostnadseffektivt sätt. Att kombinera sänkta

arbetsgivaravgifter för äldre över 65 med ett fördubblat jobbskatteavdrag för samma grupp har varit mycket effektivt för att öka såväl arbetsutbud som efterfrågan på äldre arbetskraft och därmed sysselsättningen. Effekten blir dock sannolikt avtagande med stigande ålder, varför skattesänkningen behöver förstärkas i ytterligare ett steg. Med den demografiska utmaningen kommer det att vara viktigt att fler äldre stannar kvar i någon mån på arbetsmarknaden. Det kommer att behövas för kompetensförsörjningen i många yrken, inte minst inom välfärden, men även den egna pensionen.

Kristdemokraterna föreslår därför att det dubbla jobbskatteavdraget, som idag alltså finns för de som är 65 år eller äldre, utvecklas till att gälla grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden eller som bör uppmuntras att stanna kvar. Kristdemokraterna föreslår i denna budget en ny skattesänkning för äldre som är 69 år eller äldre.

För en äldre med 10 000 kr i inkomst ger vårt förslag om en ytterligare utökning av jobbskatteavdraget vid 69 års ålder ca 1 000 kr per månad i sänkt skatt. Genom det kan den äldre gå ner i arbetstid med bibehållen disponibel inkomst eller stimuleras att jobba extra då det lönar sig väsentligt bättre. Reformen kostar 1,5 miljarder kr år 2021.

Dubbelt jobbskatteavdrag föreslår vi för de unga upp till 23 år som omfattas av arbetsmarknadsåtgärder och för nyanlända under de första fem åren i Sverige. Det innebär att de grupper som kan komma ifråga för nystartsjobb eller andra åtgärder skulle få en kraftig skattelättnad som gör det lönsamt att ta ett arbete också till något lägre lön. På så sätt kan fler arbetstillfällen för arbetskraft med något lägre kvalifikation växa fram.

Personer som varit borta länge från arbetsmarknaden kan idag få nystartsjobb där arbetsgivaren får borttagen arbetsgivaravgift. För denna grupp personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning, vill vi också ge dubbelt jobbskatteavdrag baserat på hur länge man varit frånvarande från arbetsmarknaden. För att fler ska ta examen från högre studier tidigare så inför vi också en period med dubbelt jobbskatteavdrag för de som tar akademisk examen och börjar jobba före 25. Satsningarna sammanfattas i tabell 3.

Tabell 3: Politik för fler i arbete

	2021	2022	2023
Extra förhöjt jobbskatteavdrag för 69+	1 500	1 500	
Dubbelt jobbskatteavdrag för personer upp till 23 år i arbetsmarknadsåtgärder	400	400	400
Dubbelt jobbskatteavdrag för nyanlända de första fem åren	700	600	600
Dubbelt jobbskatteavdrag för långtidsarbetslösa som går till arbete	700	600	600
Dubbelt jobbskatteavdrag för den som tagit examen före 25 år	200	200	200
Arbetsintegrerande sociala företag	300	300	
Höjt lönetak nystartsjobb	200	200	200
Summa	4 000	3 800	2000

För många som befinner sig långt från arbetsmarknaden är den ekonomiska vinsten av att ta ett arbete alltför låg. När skatten och jobbresorna har betalats och de inkomstrelaterade bidragen eller ersättningarna har minskats är det inte säkert att man har mer pengar kvar i plånboken jämfört med tidigare. Detta gäller inte minst om det är en deltidstjänst som man först blir erbjuden. Det dubbla jobbskatteavdraget som vi vill införa för unga, nyanlända och personer som varit utan arbete länge gör det betydligt mer lönsamt att ta arbeten och minskar kraftigt marginaleffekterna av att gå från bidrag

och ersättningar till arbete. Satsningen gör även att det blir betydligt mer lönsamt att ta arbeten till den lön som nystartsjobb eller motsvarande anställningsform innebär. Det dubbla jobbskatteavdraget för unga, nyanlända och de som kommer tillbaka från arbetslöshet eller sjukskrivning ges fullt ut upp till arbetsinkomster på 18 000 kronor och trappas sedan successivt av för månadsinkomster upp till 26 000 kronor. För inkomster över 26 000 kronor ges ordinarie jobbskatteavdrag.

Att få in en fot på arbetsmarknaden är helt avgörande för möjligheten att kunna bygga upp ett fungerande liv som vuxen. Utan arbete är det svårt att ordna med ett eget boende, att bygga upp en stabil privatekonomi och att bilda familj. Känslan av delaktighet och gemenskap samt det ansvar som ett arbete för med sig är också mycket viktig för ungas personliga utveckling. Att som ung etablera sig på arbetsmarknaden tar allt längre tid. Etableringsåldern har ökat från 21 till 29 år sedan 1990. Det beror till viss del på att fler väljer att läsa vidare på universitet och högskola, vilket också krävs av fler på en alltmer avancerad arbetsmarknad. Men arbetsmarknaden har också blivit tuffare och kraven hårdare, vilket gör att många ungdomar går arbetslösa alldeles för länge eller studerar fler kurser än de egentligen skulle vilja eller behöver.

Jämfört med OECD-länderna i övrigt tar svenska studenter ut examen sent. Om man skulle kunna tidigarelägga den genomsnittliga examensåldern med ett eller ett par år skulle stora vinster göras för den enskilde, som skulle få högre livsinkomst och pension – men också för samhället i stort som skulle få större avkastning på utbildningen. För att de som studerar ska stimuleras till att ta sin examen och snabbt komma i arbete är Kristdemokraternas förslag därför att dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för de som tar en akademisk examen före sin 25-årsdag. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen.

Det dubbla jobbskatteavdraget ska även gälla för nyanlända personer som vistats i Sverige i högst fem år. Den ökade tudelningen på arbetsmarknaden, där en majoritet av de arbetssökande i utsatt ställning utgörs av utomeuropeiskt födda med högst förgymnasial utbildning, behövs insatser för att dessa människor inte ska fastna i utanförskapet. Att ha en arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa personer ska kunna komma i egenförsörjning. Kristdemokraterna vill därför göra det mer lönsamt att gå från bidragsberoende till arbete, genom sänkta marginaleffekter. Med dubbelt jobbskatteavdrag kommer nyanlända få behålla mer av sin inkomst i början, vilket ökar incitamenten för att hitta ett jobb och få fäste på arbetsmarknaden.

Personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning inkluderas också i Kristdemokraternas förslag om dubbelt jobbskatteavdrag. För denna grupp kommer skattenedsättningen att öka med längden på frånvaron från arbetsmarknaden, precis som nystartsjobben fungerar när det gäller arbetsgivaravgifter. För varje månads arbetslöshet över ett år så får den enskilde två månader med dubbelt jobbskatteavdrag. Har man varit arbetslös i 18 månader får man ett år med dubbelt jobbskatteavdrag, och har man varit arbetslös i två år så får man två år med förhöjt jobbskatteavdrag. Till sammans med nystartsjobbets nedsatta arbetsgivaravgift för den som varit frånvarande från arbetsmarknaden underlättar vi för personer att ta steget från ett långvarigt utanförskap till arbete.

Effektivisera arbetsmarknadspolitiken

Det är svårt att överblicka den djungel av arbetsmarknadsstöd som företagare och arbetslösa har att lära sig och förhålla sig till. Det finns nystartsjobb, jobb- och utvecklingsgaranti, trygghetsanställningar, offentligt skyddat arbete, introduktionsjobb, extratjänster och nu även etableringsjobb.

Olika stöd och anställningsformer med olika villkor, utformning och tidsgränser har lagts till de gamla stöden och skapat en för arbetsgivarna, de arbetslösa och i viss mån även för arbetsförmedlarna svärgenomtränglig struktur. En driftig företagare som lever för sin affärsidé har inte möjlighet att sätta sig in i alla stödformer och har inte tid att ta reda på hur han eller hon ska bete sig för att företaget ska kunna ta del av ett stöd enligt en viss stödform eller vilka krav den anställde i så fall måste uppfylla. Däremot förekommer att företag specialiserar sig på att använda stöden och maximera sin lönsamhet med hjälp av statliga arbetsmarknadsåtgärder. Det snedvrider konkurrensen och tränger undan osubventionerade jobb. Syftet med stöden är gott. Men resultaten är i många fall undermåliga. En konsekvens har snarare blivit att Arbetsförmedlingen administrerar arbetslöshet snarare än att förmedla jobb.

Tillsammans med Moderaterna tog vi ett steg i att effektivisera och smalna av arbetsmarknadsåtgärderna i den gemensamma budgetreservation som röstades igenom i riksdagen 2019. Vi lade ner de moderna beredskapsjobben som regeringen sjösatt och riktade om de generellt kostsamma extratjänsterna till att bara gälla långtidsarbetslösa, en grupp som behöver ett särskilt stöd och som är svåra att nå med andra åtgärder. Vi effektiviserade också förberedande utbildningar och arbetsmarknadsutbildningen, samt lade ner utbildningskontrakten. Kristdemokraterna gör nu fler åtgärder för att effektivisera och förbättra arbetsmarknadsåtgärderna.

Fler och bättre nystartsjobb

Kristdemokraterna anser att nystartsjobben är en viktig åtgärd för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Enligt regeringens egen jämförelse mellan olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder är nystartsjobben den åtgärd som leder till flest reguljära jobb, med en övergång till arbete för 30 procent av deltagarna. Samma siffra för regeringens egen reform Extratjänster är 5 procent. För arbetsgivaren ger nystartsjobbet en väsentligt lägre kostnad för att anställa och för staten är styckkostnaden hälften så stor som regeringens extratjänster. Den förra rödgröna regeringen försämrade villkoren i nystartsjobben, genom att både sänka lönetaket och göra det mindre förmånligt för arbetsgivaren. Kristdemokraterna föreslår i sin budgetmotion för 2021 att lönetaket i nystartsjobben höjs från dagens 20 000 kr till 21 000 kr. Detta kostar 200 miljoner kr per år och gör att nystartsjobben kan användas något bredare.

Givet de goda resultaten av nystartsjobb anser vi också att åtgärden bör användas i högre utsträckning. Därför gör Kristdemokraterna omläggningar av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som Arbetsförmedlingen har att välja mellan och tillför därför medel för fler nystartsjobb. Regeringen gör istället besparingar på anslaget och tillför mer till extratjänsterna. Vi lägger 500 miljoner kr per år i tillskott. Båda satsningarna regleras under anslag 1:13.

Tillfälligt handledarstöd för fler i arbete

Krisen har också fått tydliga effekter på de utsatta grupperna på arbetsmarknaden som behöver mest stöd. Långtidsarbetslösheten har ökat kraftigt och enligt Arbetsförmedlingens prognoser kommer de personer i utsatt ställning på arbetsmarknaden att uppgå till nära 300 000 personer under 2021. Samma personer har stor risk att fastna i försörjningsstöd och utanförskap. Samtidigt vittnar Arbetsförmedlingen om att företagen nu blivit obenägna att anställa och anordna plats för subventionerade anställningar och andra arbetsmarknadsåtgärder, så som de viktiga nystartsjobben. Dessa hade i augusti i år minskat med 25 procent till antalet.

Nystartsjobb är subventionerade anställningar för nyanlända och de som varit arbetslösa länge. Subventionen består av ett utbetalt belopp som uppgår till lägst en arbetsgivaravgift. Stödet kan som mest ge 2,5 gånger arbetsgivaravgiften.

Problemet med denna arbetsmarknadsåtgärd och andra liknande är att de ofta kräver formella eller informella handledare som kan bistå den anställda. Och till följd av de ekonomiska problem företagen har tillsammans med omställningsbehov i pandemins spår, fokuseras verksamheten på de mest kritiska funktionerna. Då finns det sällan tid eller pengar att avvara resurser till att ta in personer som behöver lära sig jobbet.

Idag ges inget handledarstöd till företag som anställer via nystartsjobb, vilket finns för exempelvis Extratjänster. Samtidigt är det mycket viktigt att få igång dessa subventionerade anställningar.

Samma sak gäller för arbetspraktik. Arbetspraktiken innebär att den arbetssökande provar på att arbeta på en arbetsplats för att få yrkesorientering, yrkespraktik, arbetslivserfarenhet eller för att behålla och stärka sin yrkeskompetens.

Åtgärden har lyfts fram av både Arbetsförmedlingen och Omstartskommissionen som viktig för att få tillbaka människor i arbete. Men arbetspraktik kräver handledare och företagen får ingen ersättning för detta.

För att tillfälligt underlätta denna typ av arbetsmarknadsåtgärder anser Kristdemokraterna att det bör införas ett tillfälligt handledarstöd under 2021, och med retroaktivitet från 1 oktober, som ger de företag som anställer en person med nystartsjobb eller anordnar arbetspraktik, 500 kr per dag. Det gör det billigare för företag att avvara resurser för handledning och ökar samtidigt den sammantagna subventionsgraden tillfälligt. För detta sätter Kristdemokraterna av 71 miljoner kr 2021, vilket bedöms ge 1 000 nya platser.

Vi vill också skärpa arbetsförmedlingens uppsökande uppdrag i förhållande till företag och andra arbetsgivare. Arbetsförmedlingen bör öka sina ansträngningar att aktivt peka på möjligheterna och praktiskt underlätta ansökan och matchning gällande subventionerade anställningar. Det är särskilt viktigt i krisen och kan motverka minskningen av arbetsplatsförlagda insatser.

Inträdesjobb och etableringsjobb

För att förbättra integrationen och ungas möjligheter och se till att fler kan gå från bidrag till arbete har Kristdemokraterna tillsammans med de tidigare allianspartierna en förenklad anställningsform – inträdesjobb – som skulle införas för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Lönen skulle uppgå till 70 procent av den rådande kollektivavtalade ingångslönen i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön

per månad. 30 procent av arbetstiden anses gå till att lära sig arbetet på jobbet eller utbildning.

Parterna på svensk arbetsmarknad kom överens om sin arbetsmarknadsreform: etableringsjobb. Regeringen och dess samarbetspartier valde att stödja parternas förslag, och den nya lagen och lagändringar som möjliggör för etableringsjobben började gälla från och med 1 oktober 2020.

Etableringsjobben innebär en lägre lönekostnad för företagen genom borttagen arbetsgivaravgift och en lägre lönesumma som staten sedan täcker upp för den anställde. Målgruppen för denna åtgärd är nyanlända och långtidsarbetslösa.

Kristdemokraterna hade i regeringsställning föredragit inträdesjobben, men anser samtidigt att etableringsjobben bör välkomnas, som ett av parterna framtaget förslag, om det är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som kan få effekt.

Men vi kommer noggrant följa resultaten av anställningsformen. Etableringsjobben innebär en helt ny modell för att stimulera anställningar, där individen får en kombination av lön från arbetsgivaren och ersättning från staten. Det skiljer sig från befintliga subventionerade anställningar på så sätt att staten betalar subventionen direkt till individen. Det är fundamentalt att ett system som är utformat på det viset inte leder till fusk och missbruk. Därför bör etableringsjobben kontinuerligt granskas för att säkerställa att det är en effektiv åtgärd och för att det inte sker missbruk av systemet.

Avveckla introduktionsjobben

Den förra regeringen slog samman instegsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd och traineejobben och istället skapades insatsen introduktionsjobb. Kristdemokraterna anser att introduktionsjobben bör avvecklas. Under 2019 ledde introduktionsjobben till ett reguljärt arbete för endast 7 procent av deltagarna, enligt regeringens budgetproposition.

Personer som idag omfattas av dessa åtgärder bör ha goda chanser att kunna få nystartsjobb, de kommande etableringsjobben eller bli en del av den reguljära arbetsmarknaden till följd av Kristdemokraternas övriga ekonomiska politik. En andel av personerna kan alltså antas få reguljära jobb eftersom undanträngningseffekten enligt studier är hög i flera program. Kristdemokraterna tillför även medel till arbetsintegrerande sociala företag.

Kristdemokraterna räknar därutöver med att vissa deltagare i anställningsstöd kommer att hamna i någon form av ersättningssystem för en tid, vilket finansieras i vår budget. Förändringen av introduktionsjobb innebär en besparing på 1,15 miljarder kr per år, anslag 1:2. Följdändringar sker genom ökat antal nystartsjobb under anslag 1:12, ökat aktivitetsstöd under anslag 1:2 och arbetsintegrerande sociala företag under nytt anslag.

Effektivisera extratjänsterna

Extratjänsterna kom till efter valet 2014 och är den rödgröna regeringens åtgärd för att få nyanlända och långtidsarbetslösa i arbete. Extratjänsterna är subventionerade till 100 procent, ger handledarstöd på 3 000 kr och har gett en bonus till de kommuner som

uppfyllt en viss kvot av anställda. Regeringen utvidgade senare regelverket för extratjänster så att kulturell verksamhet, ideella idrottsföreningar samt trossamfund och ideella föreningar för arbete med social hjälpverksamhet eller omsorg om barn och ungdomar nu också omfattas. När regeringen sjösatte reformen gjordes också försämringar av nystartsjobben, vilket har inneburit att nystartsjobben minskat kraftigt samtidigt som extratjänsterna ökat lika kraftigt. Det har således funnits en stor undanträngning av nystartsjobb, som delvis är en direkt politisk prioritering.

Extratjänsterna är dock dubbelt så dyra i snitt. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser på det sätt som extratjänsterna är uppbyggda har särskilt stora undanträngningseffekter, eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Det finns tecken på att detta också är fallet gällande extratjänsterna: Hela 60 procent av de med extratjänst har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Fler än var fjärde extratjänst har gått till någon med eftergymnasial utbildning, enligt siffror från Arbetsförmedlingen.

Genom att fokusera extratjänsterna kan dock en del problem med anställningsformen hanteras. I KD/M-budgeten gjordes en neddragning av anslaget till extratjänsterna. Vi menar att extratjänsterna ska fokuseras på enbart långtidsarbetslösa, eftersom dessa har det särskilt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, samtidigt som de sociala kostnaderna ökar kraftigt med lång tid i arbetslöshet. Denna arbetslöshet har också ökat mycket kraftigt under coronapandemin. Det finns därför särskilda skäl för denna typ av kraftigt subventionerade anställningsform. Kristdemokraterna anser dock att anslaget till extratjänster bör hållas på en lägre nivå, eftersom vi samtidigt för en politik för fler i nystartsjobb och reguljärt arbete. Därför avvisar vi de tillskott som regeringen föreslår i budgetpropositionen 2021. Det innebär en besparing på anslag 1:3 på 652 miljoner kr, tillsammans med nej till utbyggnad av introduktionsjobb. Som en följd effekt av detta antas fler hamna i andra åtgärder, vilket gör att vi återför den neddragning regeringen gör på anslag 1:2, 152 miljoner kr 2021.

Matchningstjänster

Arbetsförmedlingen har nyligen påbörjat implementeringen av matchningstjänster, som är en del i reformeringen av Arbetsförmedlingen, där myndigheten bedömer varje arbetslös persons behov och upphandlar åtgärder som tillhandahålls av den privata marknaden. De privata aktörerna får betalt beroende på svårighetsgrad i uppdraget och resultatet. De arbetssökande som kommer att placeras i tjänsten bedöms stå långt från arbetsmarknaden, vilket innebär att de antingen är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa. Arbetssökande i målgruppen kan till exempel ha högst förgymnasial utbildning, vara utomeuropeiskt födda, ha en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och/eller vara äldre än 55 år, enligt Arbetsförmedlingen.

Matchningstjänsterna är i grund och botten samma konstruktion som vi i den tidigare alliansen kommit överens om, och Kristdemokraterna ser positivt på reformens genomförande.

Kristdemokraterna bedömer dock att tillväxten av matchningstjänster inte motsvarar det höga anslag som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2021. Regeringen har i årets budget nästan tredubblat anslaget för 2021 jämfört med den förväntade

anslagnivån för 2021 i förra årets budget. Kristdemokraterna anser därför att en lägre anslagsnivå är rimlig och minskar därför anslag 1:3 med 250 miljoner kr 2021.

Förlängt etableringsprogram

Nyanlända bereds plats i etableringsprogrammet när de fått tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Programmet är på max två år och omfattar utbildning i svenska (sfi), samhällsorientering samt förberedande insatser. Programmet är frivilligt men en stor andel av de nyanlända är inskrivna på programmet, delvis för att ett deltagande berättigar till etableringsersättning.

Den som bedöms behöva utbildning kan anvisas till detta genom den så kallade utbildningsplikten i programmet och den som inte deltar kan då få sin etableringsersättning indragen. Men efter programmets två år är det bara drygt en tredjedel av de nyanlända som går vidare till reguljärt eller subventionerat arbete, eller reguljär utbildning. De flesta har således inte kommit tillräckligt långt i sin integrering för att få ett arbete eller har språkkunskaper nog för att gå en reguljär utbildning. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor.

Efter denna period kan den nyanlända gå vidare i Arbetsförmedlingens jobb- och utvecklingsgaranti som är längst 450 dagar. Den som ändå inte har egen försörjning eller är berättigad till andra ekonomiska stöd efter tiden i jobb- och utvecklingsgarantin hamnar i försörjningsstöd hos kommunen.

Givet att en liten andel av de som går etableringsprogrammet går vidare i arbete eller utbildning så framstår det som att programmet inte uppfyller behoven. Två år är en relativt kort tid i ett nytt land och jämfört med våra grannländer finns ingen flexibilitet i programlängden. Danmark och Norge har nyligen infört en mer flexibel längd på sina program. I Norge kan programmet pågå två till tre år beroende på behov och i Danmark ett till fem år. Arbetsförmedlingen har särskilt pekat ut det korta etableringsprogrammet som ett problem för kvinnor, eftersom dessa generellt har lägre utbildningsnivå och står längre ifrån arbetsmarknaden.

Med ett flexibelt etableringsprogram skulle de nyanlända som fortfarande efter två år bedöms behöva insatser kunna få förlängt program och med det också tvingas fortsätta sin utbildning för att bli anställningsbar i ett antal år till. Med ett förlängt program kan också utbildningen fortsätta inom samma struktur, något som kan ge en bättre kontroll över den nyanländas fortsatta process.

Betydelsen av att delta och tillgodose sig kunskapen inom etableringsprogrammet ökar också till följd av den här propositionens förslag om ett språk- och samhällsorienterande test bör införas för permanent uppehållstillstånd. Därmed ökar fokus på kunskapsinläringen i programmet, vilket i sig – samtidigt – kan korta etableringsprocessen.

För kommunerna innebär detta också en avlastning, eftersom statens ansvar förlängs för den grupp som inte är matchningsbar. Dessutom underlättar ett statligt ansvar då personerna kan matchas mot utbildningar och arbete i hela landet, och inte bara i den nuvarande kommunen.

En stor andel av de nyanlända skriver in sig i etableringsprogrammet, även om siffrorna varierar mycket. Försiktigt räknat är det tre procent av de kommunmottagna som varje år inte skriver in sig i etableringen. I procent kan det framstå som lite, men i

antal personer innebär det dock 7–8 000 nyanlända som hamnat helt utanför etableringsinsatserna för perioden 2016–2019. Sedan lämnar 2–4 procentenheter fler under etableringsprogrammets första sex månader. Den första tiden i etableringsprogrammet bör vara obligatorisk. Denna del i programmet är till stor del tillägnad svenskundervisning och samhällsorientering och är av särskild vikt för en första introduktion till Sverige.

I Sverige omfattas bara anhöriga till flyktingar och skyddsbehövande av etableringsprogrammet även om andra anhöriginvandrare också har problem att ta sig in på arbetsmarknaden. Detta är företrädesvis kvinnor som anhöriginvandrat tillsammans med arbetskraftsinvandrare. I andra länder som Danmark och Norge är integrationsprogrammet öppet för alla anhöriginvandrare från länder utanför EU/EES. Arbetskraftsinvandrare har oftast inte för avsikt att bli kvar en längre tid, och därför är det inte helt nödvändigt att de och deras anhöriga går längre utbildningsprogram i Sverige. Men de som senare väljer att stanna och ansöka om permanent uppehållstillstånd bör erbjudas möjlighet att gå etableringsprogram. Risken är annars att den gruppen – företrädesvis kvinnor – inte kommer in i språket och i egen försörjning. En ansökan om permanent uppehållstillstånd bör därför villkoras med att ha genomfört den obligatoriska delen av etableringsprogrammet.

Kostnaderna för ett förlängt etableringsprogram är svåra att uppskatta eftersom dagens kostnader för de olika insatserna inte särredovisas. Kristdemokraterna avsätter 1 miljard kr 2023 då effekterna av det förlängda programmet bedöms inträffa.

Reformera Arbetsförmedlingen

Varje arbetsförmedlare förmedlar i genomsnitt 10 jobb på ett år – mindre än ett jobb i månaden. Detta har dragit ned förtroendet för myndigheten. Arbetsgivarna är kritiska och negativa i bedömningen av myndigheten. Svenskt Näringsliv har visat att en majoritet av företagen inte använder Arbetsförmedlingen i samband med rekryteringar, och att av de företag som använder Arbetsförmedlingen ger 38 procent ett mycket dåligt betyg. Enligt Kantar/Sifos undersökning av svenskarnas förtroende för olika myndigheter har Arbetsförmedlingen hamnat i botten. I 2017 års undersökning uppgav 12 procent att de har mycket eller ganska stort förtroende för Arbetsförmedlingen. Det är sämst av alla undersökta myndigheter.

Arbetsförmedlingen misslyckas inte bara med matchning utan också med sitt viktiga uppdrag att se till att den arbetslöse är aktiv i sitt jobbsökande och får rätt insatser. Kombinationen av myndighetsutövning och egen förmedlingsverksamhet fungerar allt sämre. Dessutom är det svenska systemet kostsamt. Det är uppenbart att vi står vid vägs ände och att de nuvarande strukturerna för arbetsförmedling inte är anpassade efter dagens arbetsmarknad eller de problem som vi står inför.

En bättre fungerande arbetsförmedling är viktig för att förbättra sysselsättningen och matcha de som främst står längst från arbetsmarknaden med jobb. Därför vill vi lägga ned Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form. Omfattande internationell erfarenhet talar för mer decentraliserade och flexibla strukturer för arbetsförmedling och matchning. En arbetsförmedlingsreform behövs och den nya modellen måste i grunden utgå från såväl de arbetssökandes som arbetsmarknadens behov.

Regeringen och dess samarbetspartier påbörjade en reformering av Arbetsförmedlingen under 2019. Så som ovan anförts, har Kristdemokraterna velat reformera den

ineffektiva och kostsamma myndighet som under många år misslyckats med sitt grunduppdrag. Därför har vår grundinställning hela tiden varit att en förbättrad svensk arbetsmarknadspolitik kräver en reformerad arbetsförmedling där fristående aktörer tillåts delta för att matcha arbetslösa till jobb. Samtidigt måste man inse att en reformering måste genomföras välutrett och genomarbetat, samt med hänsyn till arbetsmarknadsläget.

I oktober 2019 kom larmrapporter om hur reformeringen fungerade i praktiken. Det visade på att processen hade sjösatts utan vidare precision eller eftertanke. När sedan Arbetsförmedlingens egen analys av vissa grundläggande förutsättningar kom för reformeringen, framgick en del problem. Att det nya systemet enbart skulle luta sig mot LOV som upphandlingsform (lagen om valfrihet) samt avsaknaden av en kontrollmekanism var för Kristdemokraterna drivande skäl till varför reformeringen behövde göras om i sina direktiv. Efter påtryckningar från Kristdemokraterna, Moderaterna och den övriga oppositionen gav regeringen med sig och sköt på reformeringen ett år. Upphandlingsformen ändrades också till att inte enbart vara LOV-baserad.

Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag

Processen för att reformera Arbetsförmedlingen ska fortsätta. Regeringen har skjutit till medel till Arbetsförmedlingen för perioden 2021–2023 för hantering av fler arbetslösa. Anslaget ökas med 740 miljoner kr 2021, 300 miljoner kr 2022 och 50 miljoner kr 2023. Kristdemokraterna gör en delvis annan bedömning än regeringen och håller en lägre anslagsnivå för perioden. Dels har den ekonomiska återhämtningen varit något starkare än de bedömningar som gjordes under sommaren. Arbetslöshetstalen har nedreviderats och tillväxttakten har uppreviderats fortlöpande under sommaren och hösten. Dels för Kristdemokraterna en annan ekonomisk politik än regeringen, vilket vi också bedömer ger ett positivt utfall på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna föreslår en rad åtgärder inom detta utgiftsområde och på skatteområdet som förväntas leda till fler jobb och högre tillväxt. Därför minskar vi också anslaget till Arbetsförmedlingen visavi regeringen. Anslag 1:1 minskas med totalt 290 under 2021, 275 för 2022 och 575 miljoner kronor 2023, varav 240, 150 och 50 miljoner kr är hänförligt minskat antal arbetslösa. Resterande anslagsförändring hänförs en lägre anslagsbana för regeringens satsning på intensivår för nyanlända och ett generellt minskat förvaltningsanslag.

Effektivisera arbetsmarknadsutbildning i AF:s regi

Arbetsförmedlingen ska arbeta med att förmedla jobb, inte främst administrera arbetslöshet. Myndigheten har visat sig inte lämpad att utbilda arbetslösa till att bli mer gångbara på arbetsmarknaden. Resultaten för utbildningarna hos Arbetsförmedlingen har varit undermåliga, även om det under vissa perioder varit bättre resultat.

En arbetsmarknadsutbildning hos Arbetsförmedlingen kan till och med verka kontraproduktivt för chansen att få jobb. När en arbetssökande ska redovisa sina meriter för en möjlig arbetsgivare understryker en arbetsmarknadsutbildning att personen i fråga varit arbetslös en längre tid.

Riksrevisionen utvärderade personer som varslades vid Volvo under åren 2008–2009 och då erbjöds omskolning. Granskningen visade att etableringen på arbetsmarknaden försenades för de som gick arbetsmarknadsutbildningar jämfört med de som avstått.

Riksrevisionen har i senare granskningar av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar (RiR 2015:22) kunnat konstatera att en stark fokusering på personer som står långt från arbetsmarknaden skapar incitament att anordna utbildningar som inte nödvändigtvis avser att tillmötesgå en brist på arbetsmarknaden.

Vidare konstaterar Riksrevisionen att Arbetsförmedlingen genom sitt eget analysarbete har funnit att det görs anvisningar där arbetsförmedlaren från början kan förmoda att deltagaren inte kommer att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Arbetsförmedlingen har förbättrat sin hantering av arbetsmarknadsutbildningarna och enligt vissa nyare utredningar har 10–11 procentenheter fler fått jobb efter en genomgången arbetsmarknadsutbildning jämfört med de som inte gått någon. Kristdemokraterna anser dock att arbetsmarknadsutbildningen är för ineffektiv i sin nuvarande form och att utbildning inom yrkesvux normalt är bättre. I nuvarande exceptionella läge kan vi dock se att arbetsmarknadsutbildningarna kan spela en begränsad men viktig roll. Regeringen tillför i budgetpropositionen 2021 772 miljoner kr till arbetsmarknadsutbildningen. Kristdemokraterna minskar det tillskottet med 372 miljoner kr för 2021 och 200 miljoner kr per år 2022–2023, under anslag 1:3.

Fler platser i yrkesvux – sfi med yrkesutbildning

Utrikes födda som kommer från lägre utbildningsbakgrund har ofta haft ett praktiskt arbete i hemlandet och har erfarenheter som kan komma väl till pass i en rad bristyrken i Sverige. För att matcha denna grupp krävs utbildningsinsatser i såväl språk som yrkesutbildning i ett tidigt skede i etableringen. Yrkesvux är en mycket framgångsrik utbildningsform, medan språkutbildningen genom sfi inte uppvisar samma goda resultat.

Ett skäl till det kan vara att sfi-utbildningen i huvudsak organiseras så att personen först lär sig enbart svenska under flera år och därefter kan börja på en reguljär utbildning. Det gör målet om ett arbete mer avlägset och motivationen riskerar sjunka.

Sfi med yrkesutbildning innehåller sfi-kurser och kurser på gymnasial nivå. En del av utbildningstiden är dessutom praktik inom de yrken som studieanordnaren erbjuder och det ger ofta goda chanser till arbete efter avklarad utbildning. Sfi-kurserna ger kunskap i det svenska språket men är också delvis anpassade för yrkesvalet och arbetsmarknadens krav, i syfte att ge en så relevant kunskap som möjligt i svenska. Utbildningen kan också skapa ett bättre sammanhang och motivation för eleverna att lära sig svenska när målet med utbildningen blir en yrkeskunskap och det finns en tydlig väg till egen försörjning.

Behoven är stora. Mellan 2012 och 2018 växte antalet elever som gick sfi med 47 procent, från drygt 142 000 elever till 209 000. För att kunna erbjuda fler denna typ av utbildning har samverkan mellan kommunerna stärkts de senaste åren, genom bl.a. en överenskommelse mellan allianspartierna och regeringen gällande statsbidrag till samverkan i yrkesvux.

Under 2018 samverkade 289 kommuner och fick därmed del av statsbidraget för att anordna sfi med yrkesutbildning. Behoven och intresset för detta växer och är på många håll nu ett naturligt inslag i utbildningsutbudet. Men utvecklingen går alltför långsamt. Samverkan, tillsammans med ekonomiskt stöd, kan möjliggöra även för mindre kommuner att erbjuda sfi med yrkesutbildning. Det kommer behövas väsentligt mer av denna typ av utbildning, för att korta etableringstiden och lösa de utmaningar vi står inför med en hög arbetslöshet bland främst utrikesfödda, men också för att delvis åtgärda rådande matchningsproblem på arbetsmarknaden.

Arbetsgivarna har svårt att få tag på rätt kompetens, oavsett om det gäller låg- eller högutbildade. Under 2019 var bristen stor bland yrken som barnmorskor, sjuksköterskor, lärare, ingenjörer, IT-specialister, elektriker, undersköterskor, kockar och snickare. Även SCB:s rapport *Trender och Prognoser* visar på långsiktig brist på gymnasialt yrkesutbildade. Yrkesutbildningen, mot företrädesvis bristyrken, kan lösa en del av den matchningsproblematik som finns på svensk arbetsmarknad. Därför krävs nu reformer så att utvecklingen med kombinationsutbildningar kraftigt påskyndas. Ju fler platser som kommer till stånd inom ramen för kombinerad sfi och yrkesutbildning, desto fler olika yrkesutgångar kan erbjudas.

Verksamheten borde förstärkas kraftigt och det måste bli lättare för nyanlända att få en plats på sfi med yrkesutbildning. Målet måste vara att alla som vill ska kunna erbjudas denna kombination av utbildning. Nyanlända med tidigare akademisk utbildning ska fortsatt erbjudas plats inom anpassad svenskundervisning, validering och komplettering av tidigare utbildningar.

Regeringen gör till följd av coronakrisen ett större tillskott till yrkesvux. Kristdemokraterna föreslår att verksamheten förstärks med ytterligare 100 miljoner kr per år för 2021–2022, delvis med sfi-inriktning och till följd av vår generella arbetsmarknadspolitik. I summan ingår också satsningen på fler platser till yrkesvux generellt. Satsningen regleras under utgiftsområde 16.

En modell för obligatorisk a-kassa

Coronapandemins utbrott och det snabba och mycket kraftiga händelseförloppet på arbetsmarknaden är en stark påminnelse om hur oförutsägbar en övergång från högkonjunktur till recession och hög arbetslöshet kan vara. Trots att coronakrisen inte ska ses som representativ för de konjunktursvängningar som till och från drabbar världsekonomin, visar den på behovet av ett starkt och inkluderande skyddsnät för alla arbetstagare.

Idag är 5,1 miljoner personer sysselsatta i Sverige. Av dessa är 3,8 miljoner löntagare anslutna till någon a-kassa. Skillnaden utgör det antal som står helt eller delvis utan skydd vid arbetslöshet.

Under ordinarie förhållanden ges inkomstrelaterad a-kassa till arbetslösa som uppfyller medlemsvillkoret (har varit medlem i a-kassan i 12 månader) och arbetsvillkoret (har arbetat minst 80 timmar per månad under sex av de senaste tolv månaderna, eller har arbetat sammanlagt 480 timmar under sex sammanhängande månader – och då minst 50 timmar per månad). De som uppfyller arbetsvillkoret, men inte medlemsvillkoret, kan få ersättning på grundnivå från a-kassan.

En stor grupp hamnar alltså i kläm, eller helt utanför, då de antingen inte betalt under tillräckligt lång tid eller inte har uppnått tillräckligt många arbetade timmar för att kunna få del av a-kassan. En sådant system är otillfredsställande, inte minst på en snabbväxande arbetsmarknad.

Samtidigt behöver arbetslöshetsförsäkringen vara en tydlig omställningsförsäkring mellan jobb. Enligt Kristdemokraterna är det centralt att utformningen av försäkringen värnar om arbetslinjen och inte tenderar att förlänga arbetslösheten. Därför behöver en lösning vara hållbar över tid och ge både inkomstskydd och även incitament att återgå till arbete.

För att parera dem båda menar vi att a-kassan ska göras obligatorisk, på liknande sätt som andra socialförsäkringssystem. Ersättningsnivåerna bör göras konjunkturbaserade och ge både trygghet och drivkrafter till arbete som successivt ökar via nedtrappad ersättning.

En obligatorisk a-kassa bör utformas med ett inkomstvillkor, likt vad som föreslagits i den statliga utredningen Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37). Det innebär att man inte behöver uppfylla ett visst antal arbetade timmar, utan kvalificeringsperioden (medlemsvillkoret) blir den tid det tar att tjäna in den lägsta årslönen. Kristdemokraterna har här föreslagit nivåer omkring 2,7 prisbasbelopp, vilket innebär ca 10 500 kr i månadsinkomst. Det är i samma härad som den statliga utredningens förslag och skulle göra att omkring 4,4 miljoner löntagare kvalificerar sig, vilket är 500 000 fler än idag.

Ersättningsnivåerna bör vara konjunkturbaserade: när konjunkturen visar på positiv tillväxt kan man förvänta sig att tillgången till arbete är god och att företagets vilja att anställa gör att tiden i arbetslöshet kan hållas på en låg nivå. Förväntningarna på att man som arbetsför kan hitta ett jobb bör alltså hållas höga. I sådana fall bör ersättningsnivåerna ge grundläggande trygghet men samtidigt stimulera till arbetsökande. När ekonomin hamnar i djup lågkonjunktur eller recession försämras chanserna att få ett arbete samtidigt som det kan finnas stabiliseringspolitiska skäl att hålla uppe efterfrågan. De förväntningar man kan ha på att en arbetsökande får jobb blir därmed lägre och ersättningsnivåerna kan hållas högre under samma fas, utan att det behöver betyda en högre relativ arbetslöshet.

Under coronakrisen har regering och riksdag hanterat arbetslöshetsförsäkringen genom diskretionära beslut om höjda ersättningsnivåer under en begränsad tidsperiod (och stora förändringar i kvalificeringsreglerna). En sådan lösning ger också en konjunkturstimulans när efterfrågan behöver hållas uppe. (Regeringen har dock förlängt denna tillfälliga höjning i två år till, vilket Kristdemokraterna motsätter sig.)

För att underlätta vid ett snabbt krisförlopp och förstärka de automatiska stabilisatorerna så bör höjda nivåer i arbetslöshetsförsäkringen vara förberedda i lag och aktiveras genom beslut om förordning av regeringen. Detta beslut har regeringen att fatta efter att Konjunkturinstitutet konstaterat att ekonomin befinner sig i (eller är på väg in i) en synnerligen djup lågkonjunktur.

Avgiften till a-kassan för de som inte är medlemmar i en av de befintliga a-kassorna bör sättas så att systemet blir statsfinansiellt neutralt för staten, men på en sådan nivå som inte nämnvärt konkurrerar med nuvarande privata a-kassor. Enligt den statliga utredning 2008 (2008:54) som föreslog ett system för obligatorisk a-kassa, kan en för låg avgift bli ett ingrepp på föreningsfriheten och påverka medlemstal och ekonomin i privata a-kassor. Därför bör avgiften ligga något högre än dessa. Den statliga a-kassan

ska leva parallellt med de privata och det ska därmed vara fullt möjligt att gå med i andra a-kassor istället för den statliga inom ramen för samma system.

Coronakrisen har visat på misslyckandet att skapa ett rimligt skydd för alla som jobbar vid arbetslöshet. Kristdemokraterna anser att regeringen snarast bör tillsätta en förnyad utredning om en obligatorisk a-kassa, med parlamentarisk representation, och komma med förslag på hur en sådan skyndsamt kan införas.

Nej till förlängd förhöjd nivå i a-kassan

I samband med coronakrisens utbrott höjde regeringen ersättningsnivåerna i a-kassan och underlättade inträdet i den. Regeringspartierna med samarbetspartier lovade att den skulle bli tillfällig och därmed återgå till de permanenta nivåerna vid årsskiftet 2020/2021. Men i budgetpropositionen för 2021 föreslogs istället en tvåårig förlängning, vilket innebär fortsatt höjt grundbelopp, höjt tak a-kassa dag 1–100 och från dag 101, till 2023.

Kristdemokraterna anser att det är ett olyckligt beslut som enligt studier riskerar att spä på arbetslösheten och hämma Sveriges ekonomiska återhämtning, vilket varken är bra för de arbetslösa eller för svensk ekonomi. Samtidigt har regeringen misslyckats med att föra tillräckligt kraftfulla och träffsäkra jobbreformer såsom skattesänkningar på arbete som kan stötta och påskynda återgången till tillväxt och jobb.

Kristdemokraterna har istället föreslagit kraftfulla och träffsäkra jobbreformer i form av både sänkt skatt på arbetsinkomst och anställningar, som slopade arbetsgivaravgifter för de som anställer personer som blivit arbetslösa under senaste halvåret och dubbla jobbskatteavdrag för utsatta grupper på arbetsmarknaden.

Därför säger vi nej till regeringens förlängda höjningar och utökningar av a-kassan, vilket innebär en besparing på anslag 1:2 med 5 684 miljoner kr för 2021.

Skattereduktion för a-kasseavgiften

I väntan på en obligatorisk a-kassa menar vi att det är angeläget att stimulera fler att vara med i en a-kassa och få del av det inkomstskyddet vid arbetslöshet. Vi föreslår därför att en skattereduktion för a-kasseavgiften införs från 2021 och kostar 1,2 miljarder kr årligen. Skattereduktionen uppgår till 20 procent av avgiften till a-kassan och regleras som en reduktion av skatten på arbetsinkomster.

Övriga förändringar av arbetslöshetsförsäkringen

Den tidigare rödgröna regeringen utökade möjligheten att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen på deltid. Kristdemokraterna motsätter sig detta förslag, vilket regleras under 1:2 och innebär en besparing på 128 miljoner kr för 2021. Den negativa utvecklingen med allt fler deltidstjänster bröts under Alliansens regeringstid. Deltidsbegränsningen av arbetslöshetsförsäkringen har haft betydelse för tillskapandet av fler heltidstjänster inom i synnerhet offentlig sektor. Det blev också mer lönsamt att gå upp i heltid.

Arbetslöshetsförsäkringen måste främst ses som en omställningsförsäkring. Effekterna på pension samt könsaspekten, där kvinnor i tre gånger så hög utsträckning som män arbetar deltid, bidrar också till att motivera Kristdemokraterna att återinföra

deltidsbegränsningen på arbetslöshetsförsäkringen. Kristdemokraterna säger också nej till den införda bortre karensdagen, under anslag 1:2.

Insatser för personer med nedsatt arbetsförmåga

De arbetsintegrerande sociala företagen

Alliansregeringen gav år 2007 fyra myndigheter i uppdrag att ta fram förslag till regeringen på nya grepp för att bryta utanförskapet genom arbete i sociala företag. Det arbetet ledde så småningom fram till en gemensam definition mellan branschorganisationen Skoopi, Tillväxtverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), och även en handlingsplan för att främja dessa företag.

Arbetsintegrerande sociala företag tar sedan många år emot personer med den typen av arbetshinder som Samhall inte har som målgrupp, människor som står längst från arbetsmarknaden. Därför krävs en insats för att de arbetsintegrerande sociala företagen får ett särskilt stöd för kostnader som kan täcka lönen för verksamhetsledare och handledare.

Kristdemokraterna vill utöka stödet till ASF genom att fortsätta lägga medel på verksamhetsbidrag till handledare och verksamhetsledare, säkra och utöka de platser som finns på dessa företag idag och för de nya som startas upp.

Statistik från SCB visar att det under 2017 fanns ca 344 ASF med drygt 6 200 anställda. Av de som arbetar i företagen hade nästan 48 procent en gymnasial utbildning och 29 procent utländsk bakgrund, vilket är sju procent högre jämfört med hela arbetsmarknaden. Andelen med förgymnasial utbildningsnivå är större bland personer med utländsk bakgrund, 27 procent jämfört med 16 procent för de med svensk bakgrund.

Kristdemokraterna menar att ASF bör stödjas och byggas ut. Behovet av åtgärder för de med långtidsarbetslöshet eller låg utbildningsnivå ökar och många nyanlända skulle kunna få en start på arbetsmarknaden via en ASF. För att stödja utvecklingen på arbetsmarknaden för dem i störst behov av att få jobba 100 procent av sin förmåga, krävs varaktiga lönestöd för arbetsintegrerande sociala företag.

Vidare vill Kristdemokraterna se över förutsättningarna för att ASF ska kunna utföra en form av ankaråtgärd för att främja deltagande på arbetsmarknaden för långtidsarbetslösa. En åtgärd som vänder sig till de som idag står långt från arbetsmarknaden och lämnas utan någon åtgärd, de som kanske tidigare fått plats inom ramen för sysselsättningsfasen, som kallades fas 3. Dessa grupper behöver åtgärder som främjar ett behållit arbetsmarknadsdeltagande. En ankaråtgärd bör vara obligatorisk för den som varit utanför arbetsmarknaden i 450 dagar och i jobb- och utvecklingsgarantin i 150 dagar.

Kristdemokraterna avsätter 300 miljoner kronor varje år 2021–2023 under utgiftsområde 14, nytt anslag.

Lärlingsanställningar

I jämförelser mellan länders arbetslöshet framträder den höga sysselsättning som länder med utbyggda lärlingssystem kan uppvisa. En plats som lärling är en möjlighet att få det första jobbet och börja etablera sig inom ett yrke. Kristdemokraterna vill därför se ett utbyggt lärlingssystem också i Sverige.

Under alliansregeringen infördes sommaren 2014 en ny lag om gymnasial lärlingsanställning. Under den nya anställningsformen kan eleven under hela eller delar av sin utbildning ha ett arbetsplatsförlagt lärande. Vid införandet av det gymnasiala lärlingsystemet fanns det initialt ett motstånd från de branscher som redan etablerat lärlingsystem, där man ansåg att den gymnasiala lärlingsutbildningen skulle påverka det avtalsreglerade systemet. Det gymnasiala lärlingssystemet har dock kunnat etableras och intresset för att vidareutveckla utbildningen har varit stort.

Lärlingsanställning som anställningsform kan utvecklas där arbetsgivarens ansvar för – och inflytande över – anställningen utökas i ett system för branschlärlingar. Det var också Yrkesprogramsutredningens uppdrag att utreda, vilket presenterades under slutet av 2015. Utredningen fann en efterfrågan på att ta större ansvar för vissa yrkesutbildningar med stor betydelse för arbetsmarknaden som i dag riskerar att nedprioriteras inom utbildningssystemet. Utredningen föreslog ett inrättande av branschskolor för små yrkesområden inom branscher som har svårt att klara sin kompetensförsörjning. Samma år ingicks migrationsöverenskommelsen mellan sex partier, inklusive Kristdemokraterna, där inrättandet av branschskolor också ingick. För att garantera kvaliteten i utbildningen ska en branschskola rekommenderas av en branschorganisation eller ha ett brett samarbete om utbildning med flera arbetsgivare inom branschen. För att kunna verka som utbildningsanordnare av branschskola ska verksamheten vara godkänd av Skolverket. Verksamheten med branschskolor inleds med en försöksverksamhet hösten 2018 och ska pågå i fem år. Kristdemokraternas mening är att branschskolorna har potential att främja övergången från skola till yrke på ett bra sätt för branscher som annars lider av rekryteringsproblem.

Fler behöver arbeta mer och längre

För att Sverige ska klara av att möta den demografiska utmaningen behövs till att börja med en långsiktigt stark och stabil ekonomisk tillväxt och en hög sysselsättningsnivå. Det krävs att fler arbetar mer. För att åstadkomma detta behövs i sin tur en generell ekonomisk politik som främjar innovationer, risktagande, entreprenörskap, företagande, arbete och en välfungerande matchning på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna för i motsats till den rödgröna regeringen en politik som sänker skatterna på arbete och företagande. Vi gör det med ett huvudsakligt mål om att stärka svensk konkurrenskraft.

Tätt sammankopplat med den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen är att den aktiva tiden på arbetsmarknaden förlängs. Politiken kan och bör göra en hel del för att skapa både bättre förutsättningar och starkare incitament för att få äldre att stanna kvar längre i arbetslivet. Vanligast förekommande är diskussionen kring pensionsåldern.

Fler äldre på arbetsmarknaden motverkar stereotypa bilder kring äldre arbetskraft där de anklagas för att inte vara anpassningsbara eller mottagliga för kunskap. I själva

verket är ett reducerat deltagande av äldre på arbetsmarknaden ett monumentalt tapp i kompetens för en rad viktiga yrkesroller.

En invändning mot att uppmuntra fler äldre att stanna kvar i arbetslivet är att de skulle stå i vägen för ungdomar som vill in på arbetsmarknaden. Det finns dock ingenting som tyder på att arbetsmarknaden fungerar så. Olika jämförelser mellan både OECD-länder och amerikanska delstater visar att med en hög sysselsättningsgrad bland äldre följer också en hög sysselsättningsgrad bland yngre. Antalet arbeten är inte fast utan ökar när fler vill arbeta.

Kristdemokraterna föreslår i denna budget en ny skattesänkning för äldre som är 69 år eller äldre. Med den demografiska utmaningen kommer det att vara viktigt att fler äldre stannar kvar i någon mån på arbetsmarknaden. Det kommer att behövas för kompetensförsörjningen i många yrken, inte minst inom välfärden, men även för den egna pensionen.

Idag ges ett förhöjt grundavdrag och ett dubbelt jobbskatteavdrag från det att man fyller 65 år. Reformen har gett bra effekter på arbetsutbudet och senarelägger den faktiska pensionsåldern. Effekten blir dock sannolikt avtagande med stigande ålder, varför skattesänkningen behöver förstärkas i ytterligare ett steg. För en äldre med 10 000 kr i inkomst ger vårt förslag om en ytterligare utökning av jobbskattavdraget vid 69 års ålder ca 1 000 kr per månad i sänkt skatt. Genom det kan den äldre gå ner i arbetstid med bibehållen disponibel inkomst eller stimuleras att jobba extra då det lönar sig väsentligt bättre. Reformen innebär intäktsbortfall på ca 1,5 miljarder kr år 2021.

Etableringsersättning

Etableringsersättning betalas ut till personer som har en etableringsplan, vilken ska omfatta högst 24 månader. Under den tid som en nyanländ medverkar till upprättande av en etableringsplan är etableringsersättningen 231 kronor per dag, fem dagar i veckan.

När etableringsplanen gäller och aktiviteter pågår motsvarande heltid uppgår ersättningen till 308 kronor per dag, fem dagar i veckan. Etableringsersättningen är inte skattepliktig. Den skall täcka personens verkliga kostnader för att undvika att kommunen behöver komplettera med ekonomiskt bistånd. Kristdemokraterna har i sitt Asylprogram förslag om att göra det möjligt för asylsökande att arbeta och tjäna upp till 3 000 kr utan att etableringsersättningen avräknas. Med detta föreslår också

Kristdemokraterna att etableringsersättningens nivå sänks med 35 kronor per dag, vilket skulle innebära en minskning med 15 procent vid upprättande av etableringsplan och med elva procent vid deltagande i etableringsplan. Bostadsersättningen och etableringstillägget lämnas dock oförändrade. Minskningen av etableringsersättningen med 35 kronor per dag minskar kostnaderna för etableringsersättningen med 150 miljoner kronor år 2021 och 130 miljoner kronor per år 2021–2022 under anslag 1:14.

Arbetsrätt

Arbetsrätten reglerar förhållandet mellan arbetstagar och arbetsgivare. Kristdemokraterna står bakom den svenska modellen, där svenska kollektivavtal verkar tillsammans med lagstiftningen, och anser att den fungerar bra och bör värnas. Samtidigt anser

Kristdemokraterna att Sverige och resten av EU bör bejaka en mer öppen arbetsmarknad, både inom unionen och i förhållande till övriga världen. Inte minst med tanke på den åldrande befolkningen kommer Europas länder att vara i behov av att också människor från andra länder arbetar i unionens medlemsländer.

Utöka undantagen från turordningsreglerna i LAS

Med ekonomins tvära kast krävs att företagen har god omställningsförmåga. Företag måste kunna ställa om och behålla nyckelpersoner vid förändrade villkor för företaget. Annars utgör bristen på flexibilitet ett skäl för många företag att tveka inför att anställa.

Januariöverenskommelsen innehåller skrivningar om att arbetsrätten ska moderniseras, vilket vi har välkomnat.

Regeringens särskilda utredare presenterade utredningen om en moderniserad arbetsrätt i juni 2020. Utredningen innehåller förslag om regler kring uppsägningar, turordningsreglerna, stärkt skydd för tillfälligt anställda och ansvar för kompetensutveckling. Den svenska modellens ordning gör gällande att det är parterna på den svenska arbetsmarknaden som i första hand ska förhandla och komma överens om det ska ske förändringar i arbetsrätten. Misslyckas parterna med det uppdraget, blir utredningens innehåll relevant för riksdagen att ta ställning till.

Kristdemokraterna har under en längre tid framhåvt behov av att främja ett flexiblere arbetsliv där företagen har bättre förutsättningar att hantera dagens förutsättningar bör undantagen från turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS) utökas till fyra personer. Detta ska gälla oavsett företagets storlek. Det nuvarande undantaget görs för två anställda i företag med upp till tio anställda och har varit betydelsefullt för företags benägenhet att våga anställa även i tider då konjunkturen kan tyckas bister. Enligt förslaget i utredningen om en moderniserad arbetsrätt skulle arbetsgivaren få undanta fem personer i stället för två från turordningen. Enligt en rapport från Företagarna är de nuvarande turordningsreglerna en av de två enskilt största orosmolnen för småföretagare som vill anställa. Därför välkomnar vi att utredningens innehåll går i Kristdemokraternas riktning vad gäller turordningsreglerna.

Kristdemokraterna förespråkar att parterna hittar lösningar på hur man kan öka flexibiliteten i arbetsrättslagstiftningen. Annars måste det ske via politiken.

Vi vill även utöka möjligheterna till provanställning. Idag är den maximala tiden i provanställning sex månader. Idag är anställningsskyddslagen dispositiv, vilket innebär att avvikelser får göras via kollektivavtal. Men vi tror att fler arbetsgivare skulle våga öppna dörren för den som står utan jobb om provanställningen förlängdes från sex till tolv månader, varför lagen behöver förtydligas.

Proportionalitet på arbetsmarknaden

Sverige har förhållandevis få strejker, men fler andra konflikter på arbetsmarknaden. Fler och fler anställda och företag hamnar i avtalslösa tillstånd när ett avtal löpt ut. Hot om konfliktåtgärder förekommer fortfarande i stor utsträckning, och en växande tendens är att konfliktvapnet används mycket snabbt i vissa branscher. Skadorna för företagen blir mycket omfattande redan vid varsel om konflikt. Särskilt uppmärksammas var hamnkonflikten i Göteborg under 2017, men konfliktvapnet används även frekvent i

branscher som bygg och renhållning. Hoten i konfliktvapnet används också i vissa fall i proportioner som inte står i paritet till vad avtalstvisten gäller.

Kristdemokraterna anser att fackföreningarna har en viktig roll och bidrar till en stabil och trygg arbetsmarknad, men det är viktigt att stridsåtgärder och medbestämmande sker inom rimliga ramar och att maktförhållandena mellan arbetsgivare och fackföreningar är rimliga.

I juni 2019 fattades beslut i Sveriges riksdag om ”Utökad fredsplikt på arbetsplatser där det finns kollektivavtal och vid rättstvister”. Parterna på arbetsmarknaden hade förhandlat fram ett förslag för att lösa de återkommande hamnkonflikterna. På detta underlag lade regeringen fram en proposition för riksdagen. Riksdagsbeslutet innebär en särskild processordning som ska gälla vid stridsåtgärder mot en arbetsgivare som är bunden av ett kollektivavtal. Förhoppningsvis kommer detta beslut innebära att vi framöver kan undvika strejker i våra hamnar som kostar miljarder, och där det redan finns kollektivavtal.

I syfte att skapa en bättre ordning på arbetsmarknaden och för att begränsa ekonomiska skadeverkningar av strejk och andra fackliga stridsåtgärder vill vi stärka medlingens roll, införa en proportionalitetsprincip för fackliga stridsåtgärder och se över rätten att vidta sympatiåtgärder.

Parterna bör inte få använda sig av arbetsrättsliga konfliktåtgärder utan att först söka medling via Medlingsinstitutet eller, om parterna är eniga, den oberoende part som parterna i sådana fall har enats om.

Utstationeringsregler

Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, utstationeringsdirektivet, reglerar vilket lands arbets- och anställningsvillkor som ska tillämpas vid utstationering av arbetstagare. Utstationeringsdirektivet reviderades i juni 2018, vilket bland annat innebar bestämmelser om mer likabehandling mellan utstationerade och inhemska arbetstagare i fråga om ersättning.

Regeringen har så sent som förra året i proposition 2019/20:150 kommit med förslag till genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/957 om ändring av direktiv 96/71/EG om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, ändringsdirektivet. Regeringens förslag innebar bl.a. att möjligheterna att reglera villkoren i kollektivavtal för utstationerade arbetstagare utvidgas, att den lön som får krävas inte längre är begränsad till minimilön, samt att fler villkorstyper än tidigare får krävas med stöd av stridsåtgärder.

Med vissa undantag ska samtliga arbets- och anställningsvillkor tillämpas vid långvarigt utstationerade arbetstagare. Regeringen föreslog även en skärpning av bestämmelserna om anmälningsskyldighet och kontaktperson i lagen om utstationering av arbetstagare. Detta bl.a. genom ändringar i lagen om utstationering av arbetstagare, lagen om uthyrning av arbetstagare och lagen om medbestämmande i arbetslivet.

Kristdemokraterna röstade emot regeringens proposition och anser att borttagandet av lex Laval och regeringens implementering av ändringsdirektivet i enlighet med proposition 2019/20:150 inte står i samklang med EU-rättens principer om proportionalitet och ömsesidigt erkännande och riskerar hämma den fria rörligheten. Kristdemokraterna vill återinföra lex Laval. Förslag från EU-kommissionen om att införa minimilöner riskerar också den svenska arbetsmarknadsmodellen. Denna fråga

har nu blivit allt mer kritisk, givet den politiska vilja som framförts från kommissionens ordförande. På flera områden har EU nu börjat ingripa på arbetsmarknadsområdet.

Under 2018 har EU tagit beslut om att införa en Arbetsmyndighet. Det är en del i genomförandet av den sociala pelaren. Denna myndighet ska kunna ge privatpersoner, arbetsgivare och nationella myndigheter information om regler på den europeiska arbetsmarknaden och övervaka hur reglerna följs i EU-länderna. En majoritet i Sveriges riksdag avvisade förslaget då man ansåg att det var en överbyggnad som är onödig och inte motiveras med vad man avser att uppnå. Det är viktigt att det nationella självbestämmandet värnas. Regeringen behöver agera mer kraftfullt för att skydda vår svenska modell där parterna tar ansvar.

Under 2019 befann sig ca 19 000 utstationerade arbetstagare per månad i Sverige och totalt registrerades 84 358 personer 2019. Personerna återfinns vanligast i branschen bygg- och tillverkningsbranschen.

Den fria rörligheten för varor, tjänster och arbetskraft utgör en av grundpelarna för det europeiska samarbetet. Den gemensamma marknaden inom EU skapar förutsättningar för god ekonomisk tillväxt och är nödvändig i en tid då Europa utmanas av tillväxtekonomier i andra delar av världen. För arbetstagare i företag som tillhandahåller tjänster tillfälligt i ett annat EU-land finns särskilda regler i utstationeringsdirektivet, ett direktiv som genomförts i svensk rätt genom utstationeringslagen.

Regeringens kritiserade ansats att kräva ett särskilt kollektivavtal för utstationerade är för långtgående. Med bevisregelns slopande kan stridsåtgärder vidtas även om minimivillkoren i den så kallade hårda kärnan är uppfyllda och enbart för att uppnå just ett utstationeringskollektivavtal. En utstationerande arbetsgivare kommer därmed inte att kunna freda sig mot stridsåtgärder. Det innebär att det blir mindre attraktivt för företag från andra länder att komma hit och hämmar därmed den fria rörligheten. Att slopa bevisregeln är dessutom med stor sannolikhet oförenligt med EU-rättens principer om proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

Bevisregeln var generös gentemot fackföreningarna, då den gav långtgående möjligheter för en arbetstagarorganisation att vidta stridsåtgärder så länge en utstationerande arbetsgivare inte kunde visa att de utstationerade arbetstagarna i allt väsentligt hade lika goda villkor som svenska arbetstagare inom det aktuella avtalsområdet. Ordet visar handlar om att den utstationerande arbetsgivaren ska ha styrkt att så är fallet eller med andra ord att det är ställt utom rimligt tvivel. Det är oklart hur regeringen kan få det till att kontrollmöjligheterna för arbetstagarorganisationerna förbättras genom att bevisregeln togs bort.

Att säkerställa goda villkor för dem som jobbar i Sverige är en självklarhet. Konsekvenserna av regeringens politik innebär dock mer av protektionism och mindre av omsorg om dem som kommer hit för att arbeta. Ändringen riskerar att hämma rörligheten inom EU och att stå i strid med EU-rätten. De delar som gäller 1 a, 5 a och 5 b §§ utstationeringslagen och följdändringarna i medbestämmandelagen som kom av regeringens proposition Nya utstationeringsregler bör tas bort. Den begränsning av rätten att vidta stridsåtgärder som gällde enligt lex Laval bör återinföras i utstationeringslagen.

För att underlätta för utstationerande företag att göra rätt, och för utstationerade arbetstagare att ta till vara sina rättigheter, är det viktigt att dessa vet vad som gäller på svensk arbetsmarknad. Sådan information måste de kunna ta del av innan de kommer till Sverige. För att detta ska vara möjligt måste svenska kollektivavtalsvillkor finnas lättillgängliga. Regler om detta har funnits sedan lex Laval infördes. Enligt dessa regler

ska en arbetstagarorganisation ge in sådana kollektivavtalsvillkor till Arbetsmiljöverket som organisationen kan komma att kräva med stöd av stridsåtgärder. Det har dock inte skett i tillräcklig omfattning, vilket är oacceptabelt. Mot bakgrund av ovanstående anser vi att bestämmelsen om att kollektivavtal ska lämnas in till Arbetsmiljöverket ska åtföljas av sanktion för det fall att bestämmelsen inte efterlevs. Förslagsvis ska en sanktionsavgift eller motsvarande införas.

Kompetenskonton

Dagens arbetsliv kräver ett kontinuerligt och livslångt lärande. Arbetskraftens omställningsförmåga kommer till stor del genom vilka möjligheter som finns under livet att skaffa sig kompletterande kunskaper. Globaliseringsrådets slutrapport (Ds 2009:21) pekade på att det svenska utbildningssystemet inte ger möjligheter att skaffa sig en ny eller en kompletterande utbildning för personer som redan befinner sig i arbetslivet. Regeringens utredning om arbetsrätten tar också upp behovet av att stärka rätten till kompetensutveckling. Många företag finansierar internutbildningar, men enligt rapporten är de otillräckliga för att stärka personernas möjligheter att utveckla sin kompetens.

Företag bör kunna stimuleras till att erbjuda kompetenskonton som en extra förmån utöver uppsägningslön och andra förmåner som redan stipuleras av lagar och avtal. Kompetenskontot disponeras fritt av den anställde för fortbildning, antingen vid tjänstledighet från pågående anställning eller vid en uppsägning. Avsättningen motiveras för arbetsgivaren genom att denne och arbetstagarorganisationerna kommer överens i kollektivavtal eller annat avtal med samtliga anställda på arbetsplatsen i syfte att hitta konstruktiva lösningar när personal behöver sägas upp.

Vi vill också underlätta omställning senare i arbetslivet genom att se över hur studiemedelssystemet kan ändras så att den som är äldre eller har högskoleexamen får ökade möjligheter till att studera även senare i livet.

Arbetsliv – arbetsmiljö

Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet är en viktig målsättning för arbetslivet. En god arbetsmiljö gynnar både arbetstagare och arbetsgivare. Ett hållbart arbetsliv är också en förutsättning för att Sverige ska stå sig konkurrenskraftigt i framtiden och att människor ska kunna förlänga sitt arbetsliv.

Många företag arbetar bra med det systematiska arbetsmiljöarbete som lagen kräver. De allra flesta tjänstemän är nöjda med sitt jobb. Åtta av tio tycker att deras jobb är meningsfullt, enligt en rapport gjord av TCO och byggd på uppgifter från SCB och Arbetsmiljöverket.

Sedan 1980-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män (Försäkringskassan), och skillnaderna fortsätter att öka. Kvinnor drabbas i högre grad än män av arbetsrelaterade besvär, som svårt att sluta tänka på arbetet, sömnsvårigheter och olust inför att gå till jobbet, vilket ökar förekomsten av sjukskrivningar. Det finns många olika orsaker till att kvinnor i högre utsträckning än män drabbas av arbetsskador inom vissa branscher. Hur arbetet är organiserat, hur ledarskapet ser ut och vilka förutsättningar som finns för att utföra arbetet är några exempel. Utmärkande för ohälsan hos kvinnor

är arbetssjukdomar orsakade av sociala och organisatoriska faktorer. Ofta är arbetsgivaren omedveten om skillnaderna och det finns en stor utmaning i att göra alla medvetna om det omedvetna.

Kvinnors ohälsa kulminerar under de två år som följer efter första barnets födelse. Ohälsa som varar längre än 14 dagar påverkas kraftigt av sociodemografiska och socioekonomiska faktorer. Alltför höga krav och begränsade resurser i arbetet hänger generellt sett samman med lägre arbetstrivsel, en ökad vilja att säga upp sin anställning samt sämre psykisk och fysisk hälsa. I en genomförd kunskapssammanställning (2016:2) framhålls särskilt problemen inom de kvinnodominerade yrkesgrupperna inom vård, skola och omsorg. Både män och kvinnor som arbetar inom dessa sektorer mår sämre än andra. Med de insikter som finns om kvinnors och mäns olika förutsättningar och om ohälsa bör Arbetsmiljöverket utveckla verktyg för och kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa riskfaktorer. Arbetsplatsers skyddsombud spelar en viktig roll för att värna och kommunicera sina arbetskamraters arbetsmiljö. Skyddsombuden måste vaka över de fysiska, organisatoriska frågorna såväl som de sociala och psykiska arbetsmiljöfaktorerna.

Genom att i vidare forskning utreda sambanden mellan arbetsmiljöfaktorer i olika organisatoriska kontexter kan förståelsen för kvinnors och mäns arbetsvillkor förbättras. Det är angeläget att Arbetsmiljöverket koncentrerar sitt arbete till de sektorer där utsattheten i arbetsrollen är som störst.

Försäkringskassan efterlyser i en rapport ett arbetsliv som förmår att ta hänsyn till de särskilda livsvillkor som följer med föräldraskap. Kristdemokraterna delar den analysen och eftersträvar ett arbetslivsklimat och en familjepolitik som ger förutsättningarna och valfriheten som krävs för att människor ska klara av det livspussel som föräldraskap med små barn innebär.

Coronakrisens effekt på arbetsmiljön

Sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och ambulanspersonal är några av de yrkesgrupper som hjältemodigt tar ett stort ansvar i det dagliga arbetet för att möta och vårda coronapatienter. Men även i det kommunala vård- och omsorgsarbetet utförs hjältedåd i syfte att förhindra att äldre blir sjuka och behöver vård. I detta arbete är det viktigt att personalen har en god och trygg arbetsmiljö.

Socialstyrelsen fick samordningsansvar gällande skyddsmateriel för att resurserna skulle finnas där det finns störst behov. Men trots detta larmade personal tidigt om att det inte fanns tillräckligt med skyddsutrustning ute i verksamheterna. Under lång tid har det saknats bland annat munskydd, visir, plasthandskar, handsprit och skyddskläder.

Uppenbart har många leverantörer velat bidra, men regelverket har varit krångligt, och det har därför tagit alldeles för lång tid att få fram tillräckligt med skyddsmateriel. Skyddsutrustning till sjukvården har prioriterats, men tyvärr har den kommunala omsorgen såsom äldreboenden och hemtjänst fortfarande inte fått nödvändig materiel. Socialstyrelsen verkar inte ha prioriterat denna personalgrupp. Sannolikt har detta varit en riskabel strategi för både personal och vårdtagare i arbetet för att motverka spridning av covid-19.

Trots att EU-kommissionen den 13 mars 2020 gav EU-länderna rekommendationer om att släppa på krav kring CE-märkning dröjde det innan regeringen kom med åtgärder

för att se till att tillgången på skyddsmasker ökade. Detta gällde särskilt kring skyddsmask 90.

Byråkrati och saktfärdighet får inte hindra säkerheten för personal. Vi måste värna arbetstagares arbetsmiljö. Både inom vården men också för kommunal omsorgspersonal. I april avled en sjuksköterska i 40-årsåldern som smittats av covid-19. Skyddsombud på sjukhuset anmälde dödsfallet till polisen eftersom hon saknade säker skyddsutrustning. En polisutredning är inledd om arbetsmiljöbrott genom vållande till annans död.

Fackförbundet Kommunal har JO-anmält Arbetsmiljöverket efter att myndigheten uppdagats med att ha tonat ned betydelsen av att personal på äldreboende behöver både visir och munskydd i vårdnära kontakter. Här behöver myndigheter bli mera förberedda och tydliga i sin kommunikation kring vilka föreskrifter som ska gälla i olika situationer. Sjukvårdspersonal är vana att använda skyddsmateriel medan det inte är lika vanligt i exempelvis hemtjänst och på äldreboenden i kommunerna.

Arbetsmiljölagstiftningen är tydlig med att det är arbetsgivarens ansvar att se till att skydda personalen. De har dock svårt att uppfylla sitt åtagande i nuvarande läge när det inte centralt fanns någon tillgång till skyddsmateriel i den utsträckning som uppenbart krävdes.

Arbetsmiljölagstiftningen är tydlig med att det är arbetsgivarens ansvar att se till att skydda personalen. Men i det läge som rådde var det svårt för dem att uppfylla sitt åtagande. Och det är därutöver otydliga regler för hur och när olika typer av skyddsutrustning ska användas.

Ett skyddsombud som anser att personalen inte kan arbeta säkert, kan besluta om ett så kallat skyddsombudsstopp. Men det är inte enkelt eftersom de äldre måste få vård från någon. Arbetet kan inte stoppas utan följer. Trots det har antalet, till Arbetsmiljöverket anmälda, skyddsstopp ökat dramatiskt.

Nollvision för dödsolyckor i arbetet

Att förhindra dödsolyckor i arbetet måste ha hög prioritet oavsett regering. Att en enda människa dör på eller av sitt arbete är oacceptabelt.

Den rödgröna regeringen sjösatte 2016–2020 en arbetsmiljöstrategi där det ingick en nollvision för arbetsrelaterade dödsolyckor. De ökade även anslagen till Arbetsmiljöverket, som anställde ett femtiotal nya inspektörer. Under 2016, 2017 och 2018 ökade antalet arbetsrelaterade dödsfall då 37, 44 respektive 50 människor avled. 2019 utgjorde ett viktigt trendbrott då dödsfallen minskade till 36. Men det är för tidigt att säga om uppgången de senaste åren på riktigt har stannat av.

Det saknas en samlad bild av orsakerna till dödsolyckorna. Det är svårt att sätta in åtgärder innan man fullt ut vet vad som ligger bakom dödsfallsstatistiken. Det behövs ett strategiskt, analytiskt och långsiktigt tankesätt. Regeringen behöver hitta nya arbetssätt och inte som hittills tro att mer pengar till Arbetsmiljöverket löser det hela.

Alla arbetsgivare ska ha en plan för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Arbetsgivaren ska ha tydliga instruktioner avseende säkerhet. Medarbetare har en skyldighet att följa arbetsplatsens säkerhetsföreskrifter. Bristande ledarskap, individer som inte följer regler, dålig säkerhetskultur, brist på introduktion i arbetet vid nyanställningar, stress mm är områden som behöver identifieras. Vi måste öka motivationen hos både arbetsgivare och medarbetare att göra arbetsplatserna säkrare. Utbildningar och säkerhetsföreskrifter måste anpassas till varje arbetsplats. Seriösa arbetsgivare inser att

en god säkerhet är bra för företaget på flera sätt. Här har de ett särskilt ansvar om det kommer utstationerad arbetskraft som inte kan svenska.

Coronapandemin har inneburit en enormt ökad arbetsbelastning för anställda inom sjukvården och äldreomsorgen. Antalet sjukskrivningar har ökat kraftigt i dessa yrken där kvinnor är överrepresenterade inom yrkeskåren. I april avled en sjuksköterska som smittats av covid-19. Skyddsombudet anmälde dödsfallet till polisen eftersom skyddsutrustningen inte levde upp till Folkhälsomyndighetens krav.

De inspektioner som Arbetsmiljöverket gör når bara en liten andel av alla arbetsplatser. I detta arbete finns de regionala skyddsombuden som komplement. De finansieras via statliga bidrag som anges till 112 miljoner kronor för 2020 i budgetpropositionen. Regeringen lade under våren 2020 fram en proposition som behandlade de regionala skyddsombuden och som innehöll förslag om att utöka deras tillträdesrätt. Riksdagen röstade ned förslagen som hade gett fackliga regionala skyddsombud tillträde till arbetsplatser utan facklig representation. Kristdemokraterna argumenterade för att de regionala skyddsombudens arbete måste utvärderas innan dess befogenheter utökas och en sådan utvärdering har aldrig skett.

Arbetsmiljödeklarationer

Det är arbetsgivaren som ansvarar för att dess verksamhet drivs på ett sådant sätt att ohälsa och olycksfall förebyggs och att en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. Arbetsmiljöverkets uppgift är att kontrollera att arbetsgivaren lever upp till de krav som finns i arbetsmiljölagen och i de föreskrifter som Arbetsmiljöverket utfärdar. Denna kontroll sker vanligen genom inspektion. Ett sätt att rationalisera detta arbete utan att för den skull tumma på säkerheten och arbetsmiljön vore att införa ett system med arbetsmiljödeklarationer. Likaväl som vi årligen redovisar våra inkomster för staten skulle det vara rimligt att arbetsgivare redovisar arbetsmiljön genom en årlig deklARATION.

I ett system med arbetsmiljödeklarationer fyller arbetsgivaren och arbetstagarna gemensamt i ett av Arbetsmiljöverket upprättat frågeformulär baserat på lag och föreskrifter för just det företaget. Denna deklARATION skall göras så enkel att frågorna kan besvaras med ja eller nej. DeklARATIONEN skall sedan undertecknas av ställföreträdare för företaget och företrädare för arbetstagarna. DeklARATIONEN kan med fördel göras digitalt. Efter behandling av Arbetsmiljöverket, kan åtgärder vidtas utifrån deklARATIONENS resultat.

Förslaget innebär att alla företag inom samma bransch blir behandlade på samma sätt från myndighetens sida. Antalet inspektörer kan minskas och antalet distrikt kan reduceras. Detta innebär en besparing för statskassan utan att arbetsmiljön försämras. Tvärtom skulle kontrollen bli effektivare och mer rättvis.

Det finns därför anledning att regeringen inledningsvis uppdrar åt myndigheten att initiera ett pilotprojekt som prövar möjligheten att deklARERA sin arbetsmiljö.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak) inrättades i juni 2018 för att stärka det nationella och internationella arbetsmiljöarbetet. Myndigheten ska vara ett nationellt kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor och göra att forskning och kunskap används i

praktiken. De ska också följa och främja företagshälsovårdens utveckling. Myndigheten har ett viktigt uppdrag. Det arbete som utförs under pandemikrisen påverkar den psykosociala arbetsmiljön ute i vård och omsorg.

Att möta människor i livets slutskede är påfrestande och personal kan behöva samtalsstöd för att orka. Här borde regeringen ge Socialstyrelsen ett uppdrag att särskilt lyfta det psykosociala stödet till personalen, under krisen. Här krävs även att resurser tas fram i form av stöd till kommuner och regioner.

Mynak, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, bör få i uppdrag att följa hur stödet ges till personalen inom vård och omsorg, med anledning av covid-19 så att de inte får långvariga hälsokonsekvenser för framtiden. Personal har rätt att känna sig trygg på jobbet. Och om chefer ska kunna erbjuda personalen en säker arbetsmiljö måste regeringen och myndigheter se till att de kan uppfylla de krav som åligger dem. Detta måste gälla även i kristider. Det gäller nu att om möjligt förebygga allvarliga konsekvenser på arbetsmiljöområdet för alla de som arbetar i patientnära kontakter.

Övriga anslagsförändringar

Kristdemokraterna stödjer den begränsning av rätten till föräldrapenning för föräldrar som bosätter sig i Sverige med barn som är två år eller äldre, i enlighet med den migrationspolitiska överenskommelse som slöts i oktober 2015.

Däremot har Kristdemokraterna motsatt sig den samtidigt införda begränsningen av föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn som är endast ett år gamla. Partiets uppfattning är att barn som är upp till två år är att betrakta som mycket små och därmed i stort behov av sina föräldrar för omsorg och anknytning, varför det också bör finnas en hög grad av flexibilitet. Till följd av att Kristdemokraterna inte vill begränsa antalet föräldrapenningdagar för nyanlända föräldrar med barn yngre än två år, minskar anslag 1:14 med 32 miljoner kr.

Kristdemokraterna tar hänsyn till de effekter vår arbetsmarknadspolitiska inriktning innebär i och med nedläggningen av introduktionsjobb. Detta ger ökade kostnader på 1:2, Aktivitetsstöd med 104 miljoner kr och ökad utgift med 17 miljoner kr för Handledarstöd under 1:3.

Sofia Damm (KD)

Désirée Pethrus (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Hans Eklind (KD)

Hampus Hagman (KD)